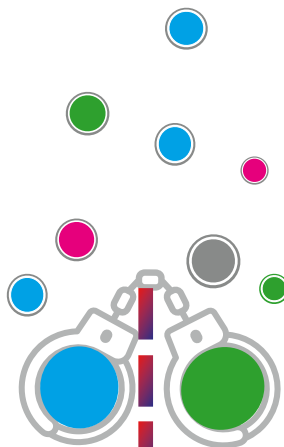

LASTENSUOJELU- JA RIKOSILMOITUSOHJEET VERKOSSA TIETO- JA NEUVONTATYÖTÄ TEKEVILLE

NUSUVEF
NUORILLE SUUNNATUN VERKKOTYÖN FOORUMI

Lasten ja nuorten parissa työskentelevät kohtaavat tilanteita, joissa joudutaan tekemään lastensuojelu- ja rikosilmoituksia.

On tärkeää selvittää etukäteen miten ja mihin ilmoitukset tehdään, jotta tilanteen ilmaantuessa tietää miten toimia. Selvitä oman paikkakunnan ja verkkopalvelun sijaintipaikkakunnan poliisin ja sosiaaliaseman yhteystiedot ilmoitusten teon osalta. Verkostoituminen viranomaisten kanssa parantaa yhteistyötä ja helpottaa ilmoitusten tekemistä. Poliisia ja lastensuojelua voi konsultoida lapsen tai nuoren nimeä mainitsematta aina, kun huoli herää.

Ohjeet on laadittu Nuorille suunnatun verkkotyön foorumin eli Nusuvefon verkostossa. Nusuvefo on yhteistyöverkosto yleishyödyllisille organisaatioille, jotka työskentelevät verkossa nuorten parissa.

Lastensuojelu- ja rikosilmoitusohjeet koskevat sekä viiveellä, että reaaliajassa tapahtuvia tieto- ja neuvontapalveluita verkossa.

LASTENSUOJELUILMOITUS

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun arvioit, että lapsen lastensuojelun tarvetta olisi syytä selvittää. Ilmoituksen tekemisen taustalla voi olla hyvinkin erilaisia huolia, jotka liittyvät lapsen

- hoidon ja huolenpidon tarpeeseen
- kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin
- omaan käyttäytymiseen.

Lastensuojeluilmoitus tehdään

- virka-aikana lapsen asuinpaikan mukaiselle sosiaaliasemalle
- verkkopalvelua ylläpitävän tahon sijaintipaikkakunnan sosiaaliasemalle, mikäli lapsen asuinpaikka ei ole tiedossa
- virka-ajan ulkopuolella lapsen asuinpaikan tai palvelun sijaintipaikan mukaiseen sosiaalipäivystykseen.

Jos ei ole mitään muuta tietoa lapsesta tai nuoresta kuin IP-osoite, niin noudatetaan oman organisaation ohjeistusta asiaan liittyen. Tällä hetkellä IP-osoitteen perusteella tehtävien lastensuojeluilmoitusten käsittelyssä on epäselvyyksiä, mutta älä kuitenkaan sen takia jätä yrittämättä.

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä vaikka lapsi, vanhempi tai molemmat vastustaisivat sitä. Lasta ja vanhempia tulee informoida ilmoituksen tekemisestä, ellei se ole lapselle selvästi vaarallista.

Lastensuojelun lähtökohtana on aina lapsen etu. Kun lapsella tai perheellä on ongelmia tai haasteita, lastensuojelun tehtävänä on auttaa. Ensisijainen vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista on lapsen huoltajilla, mutta perheellä on tarvittaessa oikeus yhteiskunnan apuun ja tukeen. Lastensuojelu sisältää useita erilaisia lapselle ja perheelle kohdennettuja palveluita. Näitä ovat muun muassa taloudellinen tuki, koulunkäynnin ja harrastusten tukeminen, hoito- ja terapiapalvelut, huostaanotto sekä muut lasta ja perhettä tukevat palvelut. Huostaanotto on viimesijainen keino varmistaa lapsen hyvinvointi. Työskentely ja tarjottu apu perustuu aina lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa yhdessä tehtyyn suunnitelmaan.

Tilanteissa, joissa vanhemmat eivät pysty huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista tai lapsen oma käyttäytyminen on vaarallista hyvinvoinnille, lastensuojelun velvollisuus on puuttua tilanteeseen. Tällöin lastensuojelun tehtävä on turvata lapsen hyvinvointi. Apu ei siis ole aina vapaaehtoista, vaan laki määrää, että lastensuojelun viranomaisen täytyy joskus ryhtyä toimiin lapsen suojelemiseksi.

”Alaikäinen kertoo chatissa, että perheessä käytetään runsaasti päihteitä. Nuorella ei ole hyvä olla kotona ja hän on huolissaan vanhemmistaan.” Tee lastensuojeluilmoitus viipymättä.

RIKOSILMOITUS

Lastensuojelulaissa määriteltyjen ilmoitusvelvollisten on tehtävä lisäksi ilmoitus poliisille viipymättä, mikäli lapseen epäillä kohdistetun

1. rikoslaissa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko, kuten raiskaus tai lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (rikoslaki 20 luku)
2. henkeen tai terveyteen kohdistuva rikos, jonka enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta, esimerkiksi pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely (rikoslaki 21 luku).

Rikosilmoitus tehdään

- sen paikkakunnan poliisilaitokselle, missä rikos on tapahtunut
- lapsen asuinpaikkakunnan poliisilaitokselle, mikäli rikoksen tapahtumapaikka ei ole tiedossa
- verkkopalveluja ylläpitävän tahon sijaintipaikan poliisilaitokselle, mikäli lapsen asuinkunta ei ole tiedossa.

Jos ei ole mitään muuta tietoa lapsesta tai nuoresta kuin IP-osoite, niin noudatetaan oman organisaation ohjeistusta asiaan liittyen. Poliisilla on mahdollisuus selvittää henkilöllisyys IP-osoitteen avulla.

Poliisille tehtävä rikosilmoitus ei korvaa lastensuojeluilmoitusta! Jos lapsen henkilöllisyys ei ole tiedossa on hyvä mainita rikosilmoitusta tehdessä, jos lastensuojeluilmoitusta ei ole voitu tehdä.

Jos saat tietoosi suunnitteilla olevan törkeän rikoksen, siitä on rikoslaki 15 luvun 10§:n mukaisesti ilmoitettava joko viranomaiselle tai sille jota vaara uhkaa. Esimerkiksi, jos saat tietoosi koulu-uhkauksen tai suunnitteilla olevan törkeän pahoinpitelyn.

Rikosilmoituksen tekeminen on tärkeää. Rikosilmoituksen teon jälkeen poliisi katsoo tilanteen tarkemmin ja tarvittaessa käynnistyy esitutkinta. Rikosprosessia ei tarvitse pelätä. On tarjolla paljon erilaisia apua tarjoavia tahoja. Rikoksen uhri saa esimerkiksi tietoa ja tukea käytännön asioihin. Sen lisäksi on saatavilla esimerkiksi keskusteluapua.

Jos epäilet lapsen olevan akuutissa vaarassa, soita hätänumeroon 112 ja noudata hätäkeskuksen ohjeistusta.

”Alaikäinen kertoo chatissa työntekijälle isäpuolen pahoinpitelevän äitiä. Väkivalta kohdistuu myös lapseen. Tällä hetkellä ei ole väkivallan uhkaa.” Tee lastensuojeluilmoitus viipymättä. Tee myös rikosilmoitus poliisille.

ILMOITUSTEN TEOSTA PUHUMINEN LAPSEN TAI NUOREN KANSSA

Vaikka lastensuojelun tarkoituksena on auttaa lasta ja tämän perhettä, voi lastensuojelu sanana jo itsessään aiheuttaa lapsessa negatiivisia reaktioita, kuten pelkoa ja hämmennystä. Lapsi voi esimerkiksi pelätä, että lastensuojeluilmoitus tarkoittaa aina kotoa pois joutumista tai perheen rankaisemista. Tämän vuoksi lastensuojeluilmoituksesta mainittaessa on ehdottoman tärkeää pyrkiä keskustelemaan lapsen kanssa siitä, mitä lastensuojeluilmoituksella ja lastensuojelulla tarkoitetaan ja mitä seurauksia sen tekemisellä voi olla.

Myös rikosilmoituksen tekeminen voi tuntua lapsen tai nuoren mielestä pelottavalta. Voi olla, että uhri haluaisi suojella tekijää tai vanhempiaan ja sen vuoksi toivoisi, ettei asiasta kerrota poliisille. Rikosilmoituksen tekemisen seuraukset voi pelottaa uhria. Uhri voi pelätä esimerkiksi sitä, että suuttuuko rikoksen tekijä ilmoituksen tekemisestä. Näistä pelon tunteista on tärkeää puhua uhrin kanssa ja auttaa lievittämään pelkoja. Rikosprosessiin on saatavilla apua ja tukea, eikä siitä tarvitse selvitä yksin.

Lapselle on tärkeää kertoa lastensuojeluilmoituksesta ja rikosilmoituksesta avoimesti, konkreettisesti, totuudenmukaisesti ja lapsen kehitystason huomioon ottavalla tavalla.

Ilmoituksen tekijällä voi olla erittäin tärkeä rooli siinä, että apua tarvitseva lapsi tai nuori pääsee palvelujen piiriin ja saa tukea. Samaten ilmoittajalla on merkittävä rooli sen suhteen, millaista lastensuojelua tai rikosprosessia koskevaa tietoa lapsi saa. Tämä puolestaan vaikuttaa siihen, miten lapsi suhtautuu lastensuojeluun tai poliisiin.

Ilmoitusten teon taustalla on lapsen tilannetta koskevan huolen nouseminen. Kun otat huolen puheeksi lapsen kanssa, on erittäin tärkeää tehdä se kunnioittavalla tavalla. Yksi lähestymistapa on, että päivystäjä kertoo itsessään nousseesta, lasta koskevasta huolesta. Tätä kautta voidaan keskustella muutoksesta ja avun mahdollisuudesta puhumiseen. Tämä on tärkeä tehdä syylistämättä tai syyttämättä ketään, kuten lasta tai tämän perhettä. Avun saamisen voi täten tuoda esiin mahdollisuutena saada aikaan positiivinen muutos ja tukea lapselle ja perheelle. On oleellista tukea lapsen pääsyä palveluiden piiriin, silloin kun se palvelee tämän hyvinvointia. On myös tärkeää välttää abstrakteja ilmaisuja ja kertoa asioista mahdollisimman konkreettisesti. Tärkeää on aina varmistaa lapsen tai nuoren turvallisuus ja miettiä yhdessä, miten turvallisuus voitaisiin varmistaa.

Seuraavassa lyhyt muistilista ilmoituksista puhumiseen.

1. Ota rauhassa aikaa lastensuojelusta tai rikosilmoituksesta keskustelemiseen ja lapselle mahdollisesti esiin nousseisiin kysymyksiin vastaamiseen.
2. Kerro lapselle, minkä vuoksi puhut asiasta hänen kanssaan (kuten sinulle lapsen hyvinvoinnista nousseen huolen vuoksi, palvelunne sitovan ilmoitusvelvollisuuden vuoksi tai lain hengen mukaan toimimisen vuoksi).
3. Mikäli ilmoitus tehdään, siitä on aina tärkeä kertoa lapselle avoimesti.
4. Kerro, mitä ilmoitus tarkoittaa ja mitä siitä voi mahdollisesti seurata.
5. Kerro, mistä lapsi voi saada keskustelun jälkeen lisää tietoa asiasta.

Esimerkiksi:

[Lastensuojelu.info](https://lastensuojelu.info)

[Rikosuhripäivystys](#)

Lastensuojeluun liittyy melko paljon ennakkoluuloja ja huolikuvia, joita muun muassa media ruokkii. Lasten ja nuorten kanssa lastensuojelusta puhuttaessa on hyvä olla tietoinen siitä, ennakkoluuloista ja samalla omasta roolista vaihtoehtoisten näkökulmien esittämiseen.

Tässä muutama esimerkki, jotka haastavat stereotyyppistä näkemystä lastensuojelusta:

- Lastensuojeluilmoitus ei ole rangaistus vanhempia, lasta tai perhettä kohtaan.
- Lastensuojeluilmoitus ei tarkoita, että lasta tai tämän vanhempia syytetään mistään.
- Lastensuojeluilmoitus ei tarkoita automaattisesti, että lapsi joutuu muuttamaan pois kotoa – suurimmassa osassa tilanteita vanhempia, lapsia ja perhettä tuetaan muilla keinoin. Joskus huostanotto on kuitenkin tarpeellinen lapsen turvallisuuden tai hyvinvoinnin vuoksi.

TYÖNTEKIJÄN OMASTA JAKSAMISESTA HUOLEHTIMINEN

- Toimi rauhallisesti. Pyydä tarvittaessa apua esimieheltä tai työkaverilta.
- Tee tarvittavat ilmoitukset viipymättä. Konsultoi viranomaisia tarpeen mukaan.
- Huolehdi omasta työssä jaksamisestasi. Tilanteen purkaminen ja tarvittaessa työnohjaus ehkäisevät kuormittumista.

Tilanteiden purkaminen

- Purkutilanteella tarkoitetaan 10–15 minuutin keskustelua, jossa työntekijä kertoo pääpiirteittäin esimerkiksi kollegalle siitä, mitä asiakaskontaktissa on tapahtunut.
- Tilanteiden purkaminen parantaa työssä jaksamista. Auttajan mieli voi kuormittua tarinoista, joita kuuntelemme ja ongelmista, joita asiakkaamme jakavat. Tilanteiden purkamiset auttavat välttämään stressiä ja uupumista.
- Tilanteiden purkaminen on työntekijän itsereflektointia, joka auttaa kehittymään työssä.

Lisää tietoa ilmoituksista sekä eettisistä ohjeista verkkotoimijoille löydät osoitteesta nusuvefo.fi.

Ajankohtaisen lainsäädännön löydät osoitteesta www.finlex.fi.